

Гімназист і Чорна Рука (стислий переказ)

Андрій Кокотюха

Детективна повість "Гімназист і Чорна Рука"

Твір опублікований у 2016 році, у ньому згадуються події Революції Гідності і початок війни у 2014 році. Події повісті відбуваються у Києві, головний герой – Юрко Туряниця, восьмикласник, який навчається у Першій зразковій київській гімназії.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Якось Юрко отримав записку від Чорної Руки. У ній йшлося про те, що хлопець повинен принести тисячу гривень у спалений дім на Подолі. У записці стояв чорний слід від долоні з розчепіреними пальцями. Юрко не знав, хто такий чи така Чорна Рука, але у його класі уже були жертви. Першим був Коля Моховий. Він проігнорував записку Чорної Руки, але наступного дня батьки Колі дізналися, що він ходить у комп'ютерний клуб і грає на гроші. Коли батьки нагрянули в клуб з поліцією, то з'ясувалося, що там працював тоталізатор, ставили живі гроші. Щоб Колю не вигнали з найкращої гімназії Києва, батько тримав усе в таємниці від директора. Адже у гімназії діяли суворі правила, за порушення яких одразу виганяли.

Юрко ріс у забезпеченій сім'ї. Тато Юрка, інженер Іван Туряниця, працював у міжнародній компанії. Там працювала і мама Раїса на посаді старшого бухгалтера. Батьки не надто контролювали сина, але Юрко Туряниця вчився непогано. Отримавши погрозу від лиховісної Чорної Руки, гімназист навіть не розумів, які ж у нього "гріхи". Не зважаючи на це, він взяв гроші і пішов у вказане місце.

Юрко дістався покинутої будівлі, яку торік підпалили волоцюги. Юрків тато якось читав у газеті, що волоцюги серед білого дня побилися, одного вбили, і щоб замести сліди, запалили будинок. Така жорстокість ще дивувала маму, але не тата і Юрка, бо зовсім недавно Києвом бігали натуральні вбивці, озброєні пістолетами, кастетами, битами й молотками. В центрі міста рвалися справжні бомби, навіть серед білого дня, горіли машини, батькову теж спалили вночі, бо прикрасив її синьо-жовтим прапорцем.

У будинку хлопець спершу побачив сірого бульдога, а в сусідній кімнаті – мертвого чоловіка у калюжі крові. Хтось цього чоловіка вбив.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Юрко уже позадкував, як з'явився чоловік з пістолетом. Він був низенький, зовсім не страшний, опецькуватий, кирпатий, з невеличким кумедним черевцем,

кругленькими рожевими повнявими щоками та густими чорними вусами. То був Шпиг Назар Захарович, капітан міліції у відставці. Зараз він був власником приватної пошукової контори і її єдиним працівником. Юрко розповів, що прийшов сюди хвилини п'ять тому, що нічого не знає про мертвого і собаку. Шпиг віддав собаці свій шматок хліба з ковбасою. Хлопець мусив розповісти, що прийшов сюди через Чорну Руку.

Юрко зізнався, що ці гроші збирав на годинник, який хотів купити в однокласника з прізвищем Голіцин. Той хлопець пишався, що його дід був з давнього дворянського роду, який породичався з давнім козацьким родом Безпалих. Почувши про прізвище Голіцин, Шпиг сказав, що то справжні зрадники, які продалися за дворянські титули. Також Шпиг порадив бути обережним, бо Голіцин міг продавати годинник потай від батьків.

Під час розмови Шпиг і Юрко почули, як хтось наближається. Детектив швидко поволів Юрка через прохідну кімнату з мерцем у іншу, дальню. Там було старе ліжко, під яким Юрко і заховався. А Шпиг вийшов назустріч тим, хто заходив до кімнати. Бульдог спершу ткнувся за Юрком, але хлопець махнув рукою – йти геть.

Чоловіки, які прийшли, мали прізвище Медвідько і Стрельцов. Перший був полковником, а другий – керівником приватної охоронної фірми. Юрко відчував, що Шпиг і Медвідько були не надто раді бачити один одного. Усі троє знали ім'я вбитого – Яків Зозуленко. Шпиг сказав, що знаходиться на своєму місці, бо знав, що знайде тут тіло Зозуленка, а опинився тут, бо надає послуги з розшуку різним приватним особам. Зараз він діяв в інтересах Галини Добрянської, відомої свого часу акторки, у якої вкрали брошку у вигляді метелика. Можливо, цю брошку вкрав Зозуленко, якого підмовила зробити це Ілона – молода учениця Добрянської.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Юрко відчував, що Стрельцов не вірить відставному міліціонерові. Втрутився Медвідько і сказав, що Шпиг мусить дати письмове пояснення. Коли Шпиґа попросили на вихід, Юрко налякався, що зараз тут почнуть все обшукувати і знайдуть його. Та раптом Шпиг сказав, що собака кудись їх хоче повести. Чоловіки побігли, а Юрко чудово все зрозумів: Шпиг зробив усе так, щоб хлопець зміг втекти. Тож Юрко вискочив через вікно, за ним побіг бульдог.

Вдома Юрко розповів вигадану історію про те, як знайшов собаку. Випадково, коли тато сказав слова "англійський джентльмен", а собака гавкнув, усі зрозуміли, що його кличка – Джентльмен.

Хлопець почав доглядати за бульдогом і трохи призабув прикру пригоду в занедбаному будинку. Та не довго радів хлопець, бо тато знайшов оголошення, в якому шукали саме Джентльмена. Отож, вони повезли собаку до однієї багатой родини. Виявилося, що собака належав дівчині на ім'я Ліза, яка недавно теж стала ученицею Юркової гімназії. У Лізи була мама і вітчим з прізвищем Раєвський, який працював у мерії. Вихованням дівчини займалася родичка Раєвського. Під час розмови Юркового

тат і Раєвського з'ясувалося, що вітчим сам наказав охоронцеві позбутися собаки. Це Юрко зумів підслухати, коли чоловіки розмовляли у кабінеті. Раєвський запропонував гроші Івану Туряниці, тільки щоб той забрав собаку собі. Юрків тато відмовився від грошей, але собаку забрав. Залишилася одна умова: Ліза може гуляти з Джентельменом, коли Юрко буде вигулювати тварину. Звісно, в присутності родички, яка займалася вихованням дівчини.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Відтоді Юрко мав нове заняття: вигулював собаку, годував, прибирав за ним. За всіма новими клопотами віддалилася історія в покинутому домі на Подолі. Та й Чорна Рука про себе не нагадувала.

Якось Левко Голіцин попросив Юрка затриматися після уроків, бо мав до однокласника важливу, як сам сказав, справу. Левко називав себе Левом і нащадком дворянського роду. Був Лев Голіцин слабосильний, блідий, намагався обходити бійки та інші небезпеки стороною. Нащадок дворян займався дрібного торгівлею. Дідівський годинник, який Лев домовився продати Юркові, був не єдиним його товаром. Цього разу Левко збирався продати Глібові Стороженку китайську статуетку. У класі Гліба Стороженка не дуже любили. Зовні він трохи нагадував щура. Знав не менше за інших, але й не більше. Голіцин боявся, що Стороженко не заплатить. Тому взяв з собою ще й Степана Мартинюка, високого і сильного хлопця, якого дражнили Шпалою. Він любив махати кулаками з найменшого приводу. Юрко пішов з цікавості, за компанію.

Зустрілися хлопці у комп'ютерному класі після уроків. Коли Стороженко уже заплатив, то виявив, що рука статуетки була відірвана і приклеєна. І саме зараз вона відвалилася. Почалася сварка, Стороженко наказав повернути гроші і замахнувся, жбурнув у Голіцина відірваним шматком порцеляни. Мартинюк зловив "кулю" на льоту. Далі полетіла злощасна статуетка. Її зловив уже Юрко. Голіцин вихопив у Юрка статуетку і жбурнув її в Стороженка. Той нагнувся, і статуетка полетіла у величезний монітор, з якого завтра повинна була трансляватися міжнародна конференція. Спершу в моніторі зробилася тріщина, а потім він упав на підлогу.

Хлопці одразу втекли, Голіцин запропонував усім мовчати, бо ніхто їх там не бачив. Стороженко попередив, що коли його вирахують, то здасть усіх. Він почав говорити про те, що хлопці повинні платити йому за мовчання.

Наступного ранку у гімназії директор Марко Іванович Андронакі всіляко намагався дізнатися, хто ж винен. Учням заборонили виходити з класі, лише у вбиральню. Ті, хто ітиме туди, матиме шанс зайти до директора чи до свого класного керівника і назвати ім'я чи імена порушників, або самому зізнатися. Тепер підозрювали кожного, кому потрібно було в туалет.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Ніхто так і не дізнався нічого. Директор знову покликав усіх до актовій зали. Цього разу він сказав, що незрозуміло, хто й для чого приніс до школи порцелянову фігурку. З неї нема практичної користі, а всі учні – люди сучасні і практичні. Тож розслідування припиняється. А потім директор заявив, що пишається всіма й кожним за те, що ніхто не здав товаришів, що у гімназії немає зрадників.

Коли гімназисти йшли додому, Голіцин покликав Юрка і сказав, що Стороженко не здав їх, бо налякався: Чорна Рука написав йому записку: "Скажеш, хто насправді розбив монітор до ранку не доживеш". Голіцин вважав, що Чорна Рука за них. Юрко ще більше заплутався. Чорна Рука одних лякає, інших рятує.

Юрко Туряниця знову зустрівся з Назаром Шпигом в Ботанічному саду і нарешті дізнався правду. Шпиг розповів, що жодних брошок ніхто не крав. Він брехав, ті двоє чудово це знали, але підігравали. Справжня втрата Добрянської значно цінніша за якусь цяцьку. Це щоденник її старшого брата Олесь, який був учасником бою під Крутами. На честь цього Олесь називали усіх хлопчиків у родині. Він не загинув і залишив після себе унікальний щоденник, у якому описує, як усе почалося, пише про свої почуття і відчуття. Скаржиться на старших, які не давали йому прорватися на самий перед. Називає всі прізвища, які знав і про які потім дізнався. Словом, безцінне свідчення очевидця й учасника того легендарного бою. Олесь, правнук пані Галини, теж пішов воювати за Україну, як і той, на чю честь він був названий. Вже другий рік на Донбасі, був поранений, лежав у госпіталі. Це він подав ідею назвати вулицю іменем юного гімназиста. Але колишні комуняки не хочуть цього. Про подвиг Добрянського майже невідомо, противники почали вимагати доказів. Тут і про щоденник згадали. Ось чому його викрали. І цей щоденник потрібний Стрельцову! Поліції відомо: правнук шукав крадія. При Зозуленку щоденника не знайшли. Тепер заарештували Олесь і випустять, якщо віддасть реліквію і дозволить її знищити. А ще родина героя-гімназиста має відмовитися від перейменування на його честь.

Юрко розумів, що потрібно довести, що Олесь не вбивав Зозуленка. Шпиг вважав, що допомогти може одна людина, яка бачила вбивцю. Чи, принаймні, була на місці, коли злочин скоїли. Це Чорна Рука, а Юрко мусить з'ясувати, хто себе так називає. Чорна Рука чекав на Юрка, місце призначив сам, але раніше туди прийшов Зозуленко зі своїм супутником. Утекти Чорна Рука не міг, бо там, Юрко і сам знає, немає куди тікати. Тому Чорна Рука – свідок злочину.

Ввечері Юрко міркував над усім. Хлопець розумів, що той, хто називає себе Чорною Рукою, насправді один з учнів восьмого класу. Хлопець вирішив, що то Стороженко, який сам собі написав записку і все це розіграв. Він має досвід пхати носа в чужі справи. Рознюхати все про всіх для нього – раз плюнути. Тому й знає, кого чим лякати, написавши записку самому собі, Стороженко відвів будь-яку підозру. Ще й викрутився, виставив Чорну Руку ледь не героєм.

У неділю Юрко вигулював Джентльмена. Прийшла і Ліза з Мартою Ернестівною, яка всюди супроводжувала бідолашну дівчину. Діти відійшли трохи від Марти Ернестівни і почали розмовляти. Ліза розповіла, що Раєвський її вітчим, а тато загинув

два роки тому на Донбасі. Він був лікарем і волонтером. Їхній автобус підірвався на міні. Потім вони з мамою жили бідно. Мама давала уроки англійської, та все одно ледь зводила кінці з кінцями. Потім з'явився Раєвський, мама раділа, що він забезпечить Лізу... Юрко, переваривши почуте, вже зовсім іншими очима дивився на дівчину. Не ображався навіть, що пса свого шукала. Звісно, був один друг, і того Раєвський викинув. Раптом з'явився Лев Голіцин, який мешкав десь поруч. Голіцин усю увагу звернув на дівчину, сказав, що бачив її у гімназії, запросив на Покровський ярмарок, де буде розпродаж модних речей. Та дівчина відповіла, що її вже запросив Юрко, бо сьогодні Покрова, день війська, буде концерт, співатимуть наші воїни. Хоч Юрко цього не робив, проте підтвердив, що дійсно уже запросив Лізу. Голіцин почервонів і пішов геть.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Наступного дня Юрко написав від імені Чорної Руки записку для Стороженка. Вимагав принести триста гривень, інакше Андронакі дізнається, що це саме Стороженко розгativ лиховісний монітор. Призначив і місце: роздягальня біля спортзалу.

Під час тренувань Юрко причаївся і чекав у роздягальні Стороженка. Та спершу чомусь з'явився Мартинюк - Шпала. Обидва хлопці були здивовані. Мартинюк сказав, що вийшов в туалет. Коли він пішов геть, з'явився ще й Голіцин. Він говорив, що призначив тут зустріч, але прийшло повідомлення на телефон, і Лев сказав, що зустріч перенесли. Юрко нервував, бо сторонні заважали його справі. Та нарешті з'явився Стороженко. Той був наляканий і водночас здивований, що саме Юрко виявився Чорною Рукою. Гліб уже був готовий віддати триста гривень, бо приніс те, що вимагали у підкинутій записці. Тут Юрко і зрозумів, що Стороженко - ніяка не Чорна Рука. Хлопці пояснили все один одному і помирилися. Про все це Юрко розповів Шпигу.

Наступного ранку у гімназії все йшло як завжди. Стороженко привітався так, ніби вчора нічого не сталося. Голіцин нагадав про годинник, вкотре отримавши обіцянку швидко викупити. Мартинюк хвалився розробленою вчора стратегією гри в баскетбол. Та після перерви Юрко сам отримав записку від Чорної Руки. У ній було написано: "Не думай що про тебе забули гроші принесеш завтра туди куди той раз. Тільки одна година плюс. Той раз пробачив тепер ні".

Юрко не злякався, а зрадів, що Чорна Рука сама пришвидшує події. Минув один день, Юрко взяв з собою Джентльмена, гроші і відправився у будинок на Подолі, перед тим повідомивши все Шпигу. У будинку хлопець поклав гроші і вирушив наче додому, але повернувся назад іншим шляхом. Яке ж було його здивування, коли він там побачив Голіцина! Джентльмен не дав йому втекти, а Юрко почав говорити однокласнику про те, що цілий рід Голіциних - зрадники. Швидко там з'явився і Назар Шпиг. Юрко продовжував викриття: зіпсований козацький рід Безпалих, як і Голіцини, триста років служив не Україні, а російському цареві. І Безпалі, і частина Голіциних служили вірою і правдою царським наступникам - більшовикам. Нарешті, вже в наші

часи, батько Голіцина робив усе можливе й неможливе, щоб отримати державну посаду в Києві. Юрків тато начуваний про це... Юрко не говорив – кидав слова в лице Голіцину, шмагав того словами, наче різками. Однокласник тягнув з дому все, що міг продати, але перейшов межу – залякував, погрожував, шантажував інших.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Шпиг зупинив Юрка, коли той хотів битися з Голіциним, і сказав, що ніхто про це нічого не дізнається, бо на карту поставлено долю ні в чому не винної людини – Олесь Добрянського. Тож Шпиг почав допитувати Голіцина про те, хто зарізав Яшку Зозуленка. Спершу Лев говорив, що нічого не знає. Потім зізнався, що чув коротку сварку двох чоловіків, які прийшли після нього. Один щось вимагав, а той не давав, тож про гроші й документи. Одного звали Зозуленко, другого – Сопля. Шпиг відпустив Голіцина, і той побіг геть.

Юрко з собакою подався за відставним міліціонером кудись углиб Подолу. Там Шпиг шукав Соплю, але лише дізнався, що грабіжник сьогодні вдень забрався геть з того місця, де був. За дві години він буде на іншому місці. Юрко і Шпиг зайшли до детектива додому. Там їх вже чекали Медвідько і Стрельцов. Шпиг мав їм у чомусь зізнаватися, та раптом вони звернули увагу на Юрка. Назар Захарович вдав, що саме знайшов цього хлопця, який втік з дому і якого розшукували батьки. Він жестом підкликав Юрка до себе і влупив потиличника. На запитання Стрельцова, чому Шпиг не завів хлопця додому, той сказав, що збирався ще провести профілактичну розмову. Усі зайшли в квартиру, хлопця закрили у сусідній кімнаті.

Юрко розумів, що Шпиг зробив усе це, щоб не втягувати його у справу, пов'язану із щоденником. Хлопець підслухав розмову дорослих, і ось що почув. Шпиг доводив, що Олесь Добрянський не вбивав Яшку Зозуленка. Злодюгу вбили, щоб пограбувати. І вбив його такий собі Сипливець Аркадій Якович з прізвиськом Сопля. Медвідько сказав, що то відомий тип, здатний на все. Шпиг сказав, що не знає, де той зараз, тож вони зараз тут марнують час на порожні балачки. Медвідько і Стельцов пішли перевертати Київ і шукати Соплю.

Юрко не ображався на Шпиґа, а вирішив йти з ним шукати Соплю. За словами Шпиґа, Сопля був зараз на Деміївці, в одному нехорошому місці, на Совських ставах, де мала відбутися велика гра в карти. Шпиг прихопив пістолет і попередив Юрка нікуди не лізти.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Прибувши ввечері, коли вже було досить темно, на Деміївку, одну з київських околиць, Юрко і Шпиг підійшли до паркана одного з будинків. Шпиг приготував пістолет. Юрко завмер, не знаючи, чим озброїтися йому. Тільки Шпиг торкнувся

хвіртки, хтось з'явився. Детектив спеціальним прийомом "приспав" його на годину. Потім обшукав неприємного, знайшов пістолет у кишені, виклацнув обойму і перевірів заряд. Коли Шпиг зайшов всередину, Юрко обійшов будинок з правого боку, там світилося вікно. Хлопець усе бачив і чув. Всередині був круглий стіл і три чоловіки. З трійці найбільше кидався у вічі лисий. Біля нього на краю стола лежала найбільша купа банкнот. Карти лежали біля кожного. Мабуть, лисий зараз вигравав. Другий, у смугастому костюмі, стояв до вікна спиною. Його Юрко не розгледів. Третій так голосно шморгав носом, що чулося аж на вулицю. То і був Сопля.

Коли Назар Шпиг зайшов з пістолетами у руках, почалися постріли, гармидер. Сопля вискочив через вікно, уже біг, щоб перескочити паркан, але його схопив Джентльмен. Шпиг вивів на двір під конвоем інших. Чоловік у смугастому піджаку сильно кульгав, з чого Юрко зрозумів: детектив його підстрелив. Лисий тримався долонею за розбиту голову. Шпиг сказав, що йому тільки Сопля був потрібен, інших відпустив би. Проте доведеться всіх здавати. Детектив запитав, де щоденник. Виявилося, що його Сопля програв лисому. Юрко забіг усередину будинку і швидко знайшов реліквію. На ній було написано: щоденник учня української імени Кирило-Мефодіївського братства гімназії Добрянського Олесь. У правому кутку була дата – 7 січня 1918 року. Раптом почувся звук поліцейської сирени, бо хтось викликав поліцію через галас і постріли...

Вдома батьки не знаходили собі місця. Юрко прийшов нарешті додому і зробив, як сказав відставний міліціонер: почав ридати і говорити, що загубив Джентльмена, шукав його, тому і забарився. Заснув Юрко швидко, але вночі у нього піднялася температура. Тато викликав "швидку", лікар сказав, що це від сильного хвилювання і стресу. Поспати гімназистові таки вдалося. Навіть не бачив і не чув, як зранку прийшов із візитом пан Шпиг. Він вручив батькам бульдога-втікача і розповів, що надибав пса в одному з дворів. Під кінець дня жар остаточно спав, Юркові стало набагато краще, та до гімназії його ще не пускали.

У неділю хлопець пішов на прогулянку у парку Шевченка. Прийшла і Ліза. Поки вона гралася з бульдогом, хлопець тинявся парком. Раптом до нього наблизилися троє людей. То була літня жінка, яка випромінювала шляхетність. З нею був Назар Захарович Шпиг. А ще з ними був воїн Олесь Добрянський. Юрко познайомився з акторкою Добрянською. Вона розповіла, що скоро зніматимуть кіно про її брата, героя Крут. На його честь незабаром мали назвати одну з київських вулиць. Коли дивна трійця пішла, Ліза запитала Юрка про Олесь, бо впізнала його. Виявляється, її тато був з ним знайомий. Олесь прикривав їхній волонтерський автобус. Сам-один затримував сепарів та росіян, коли ті не хотіли пропустити поранених.

Назавтра в гімназії все було, як звично. Голіцин при першій зустрічі швидко відвів погляд, а потім узагалі відвернувся і намагався триматися від Юрка подалі. На великій перерві Юрко покликав Голіцина до коридору. Між хлопцями відбулася словесна перепалка.

Коли Юрко повертався додому, зустрів на вулиці поряд із гімназією пана Шпиґа.

Юрко розповів, що читав кримінальну хроніку: поліція затримала відомого в злочинному світі Аркадія С., який зізнався в навмисному вбивстві свого товариша Якова Зозуленка. Та чомусь ніде не згадувався Шпиг, а це ж його заслуга. Шпиг сказав, що хай тішиться Медвідько, а йому дурної слави не треба. Потім детектив сказав, що для Юрка є дещо від Олеся. То була невеличка пласка бляшана коробочка, у якій була сірувата маса, схожа на попіл. Олеся цікавила думка Юрка. Воїн збирався на Донбас, та цього разу не надовго. Провідає своїх у батальйоні, повезе джип броньований волонтерський. Як повернеться, хоче зустрітися. Обговорити дещо. Шпиг сказав, що коїться якась чортівня, та це вже окрема історія. І за звичкою смикнув себе за вус.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу